

Jesse Walker, redaktor časopisu *Reason* a autor knihy *The United States of Paranoia: A Conspiracy Theory* rozmlouvá se Scottem Simonem (NPR) o úloze konspiračních teorií v dějinách Spojených států.

Scott Simon, moderátor:

Sotva dnes uplyne týden, abychom do redakce nedostali e-mail s dotazem, proč neříkáme pravdu o atentátu na Kennedyho, 11. září, atentátu na Lincolna, zednářích, místě narození prezidenta Obamy nebo Johna McCaina, Pearl Harboru, Oblasti 51, černých vrtulnicích nebo přistání na Měsíci. Klidně si můžete doplnit tucty dalších témat.

Jesse Walker, redaktor časopisu *Reason* ve své nové knize „*The United States of Paranoia*“ (Spojené státy paranoické) tvrdí, že paranoidní politické argumenty jsou právě tak americké jako jablečný koláč. Jesse Walker je dnes našim hostem z baltimorského studia WYPR. Děkujeme, že jste si na náš našel čas.

Jesse Walker - *The United States of Paranoia: A Conspiracy Theory* Jesse Walker: Díky za pozvání.

SS: Jedna z hlavních tezí vaší knihy zní, že při pohledu na různé průzkumy veřejného mínění lze teorie spiknutí jen sotva označit za něco okrajového.

JW: To ne. Jistě, klasická esej, kterou při debatě o konspiracích nezmíní jen málokdo, „*The Paranoid Style in American Politics*“ Richarda Hofstadtera, praví, že paranoidní styl je okrajovým fenoménem. Popularitě se těší hlavně v řadách marginálních hnutí. Ve skutečnosti ale různé průzkumy opakovaně ukazují, že tomu, co obvykle považujeme za konspirační teorie, věří celá řada, někdy dokonce i většina Američanů. Domnívají se, že vidí působení tajných komplotů.

SS: Píšete, že naše národní slabost pro paranoiou, dá-li se to tak říct, se datuje až k osadnickým počátkům našich dějin. Zkuste nám prosím nastínit pár koloniálních teorií spiknutí.

JW: Nejslavnější jsou samozřejmě čarodějnické procesy v Salemu, jakkoliv se úplně s jistotou

neví – a takováto podezření zazněla – v jaké míře se tehdy lidé pokoušeli spojovat působení neviditelných sil, které vinily z událostí v Salem, a těch hmatatelnějších, jež obklopovaly kolonii: strach z indiánských spiknutí.

Nebo třeba začátek **války krále Filipa**, kdy za podezřelých okolností zahynul Indián, který osadníky varoval, že je král Filip z kmene Wampanoag plánuje napadnout. Mnozí věřili, že byl úkladně zavražděn. Dodnes nevíme, jestli to bylo neštěstí nebo úklad, a pokud byl skutečně zavražděn, zda za tím stál král Filip. Je to jedna z těch velkých otevřených otázek, které se nikdy nepodaří definitivně zodpovědět.

SS: Rád bych se zaměřil na 50. léta a mccarthismus, protože jak myslím někde píšete, paranoiu starou 50 nebo 60 let už dokážeme objektivně zhodnotit. Podle vás se ale vyskytovala napříč celým politickým spektrem.

JW: Jistě, paranoidní strach z rudé hrozby skutečně existoval a McCarthy je ideální kandidát na to stát se retrospektivně jeho symbolem. Rudá hrozba však jen rozvíjela motivy obsažené už v tom, co historikové nazývají hnědou hrozbou za 2. světové války a těsně před ní, jež se té rudé podobala v tom, že panovaly oprávněné obavy před agenty totalitní mocnosti, zde tedy nacistického Německa, která se však postupně rozšířila na spoustu konzervativních komentátorů, kteří k fašismu žádné sympatie nechovali.

Zažili jsme také něco, co historik **David Johnson** překřtil na **levandulovou hrozbu**, tedy strach z gayů a leseb ve státní správě, který vyústil až v masivní čistky. Šéf CIA je dokonce ve své výpovědi označil za „vládu ve vládě“, tedy ukázkový příklad paranoidní rétoriky.

A paradoxně v té době muselo odejít ze svých pozic víc homosexuálů a domnělých homosexuálů, než komunistů a domnělých komunistů. Nakonec to dává smysl, protože homosexuálů bylo v Americe vždycky víc než komunistů.

SS: Hodně lidí jistě ocení váš výklad populární kultury. Dokonce tyto motivy odkrýváte i v populárním sitkomu 60. let „My Three Sons“.

JW: To ano. V jedné z kapitol se věnuji 70. létům a procesu, kterým se kultura působením všemožných vyšetřování po aféře Watergate rychle proměnila ve velice skutečná spiknutí. Následně jsem se podíval na dopad tohoto vývoje na populární kulturu, což ukazují na kontrastu epizody „My Three Sons“ z 60. let a dílu „Good Times“ ze 70. let s podobným motivem.

V obou vystupuje rodina sledovaná federálními orgány, ale v „My Three Sons“ je to celé vlastně neškodné a divák se baví pohledem na špiony, kteří musejí sledovat neobratné telefonické dvoření jednoho ze tří synů – a všechno je to navíc pro dobro zúčastněných. A pak na konci Fred MacMurray...

SS: Je to proto, že Fred MacMurray, otec rodiny, pracuje pro ministerstvo obrany, že?

DÉLSKÝ POTÁPĚČ

Podezíravý? Ve „Spojených státech paranoických“ rozhodně nejste sami | 3

JW: Ano, pracuje na supertajném projektu, takže celá rodina je pro jejich vlastní dobro pod dohledem. A na konci epizody se Fred MacMurray otočí ke kameře se slovy: „*Tak už vám asi můžu říct, co to vlastně bude. Je to...*“ – a jeho slova jsou vypípnuta. Když se na to díváte dnes, působí to velice znepokojivě – jako by tajný stát zablokoval televizi přímo v našem obýváku.

V době svého vzniku to ale jednoduše pustili ven s předtočeným smíchem. Srovnajte to s asi o deset let novější epizodou „Good Times“. Ta byla také zakončena pohledem otce rodiny do objektivu kamery – předtím dostal zpátky svou práci, bylo to vyřešeno – a jeho temnými slovy: „*Mám tušení, že někde pořád leží složka s mým jménem*“.

Žádný předtočený smích. Je to naprosto úmyslně děsivý moment, který skutečně ukazuje, jak dramaticky se americká kultura proměnila mezi počátkem 60. a půlí 70. let následkem všech těch odhalení, která vyšla na veřejnost.

SS: Dámy a pánové, to byl Jesse Walker z časopisu *Reason*, autor knihy „The United States of Paranoia“. Dávejte na nás pozor, pane Walkere.

JW: Děkuji.

Přepis rozhovoru Scotta Simona (NPR) s Jesse Walkerem vyšel na stránkách NPR (National Public Radio) 7. září 2013.